This copy is for personal use only - distribution prohibited.

50 lat czasopisma „Protetyka Stomatologiczna”

50 years of the Protetyka Stomatologiczna

Eugeniusz Spiechowicz[1], Elżbieta Mierzwińska-Nastalska[1], Ewa Cichocka-Piekacz[2]

[1] Katedra Protetyki Stomatologicznej Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego
Kierownik: prof. dr hab. *E. Mierzwińska-Nastalska*

[2] Zakład Propedeutyki i Profilaktyki Stomatologicznej Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego
Kierownik: dr hab. *L. Wagner*

HASŁA INDEKSOWE:
Protetyka Stomatologiczna, czasopismo, historia

KEY WORDS:
Protetyka Stomatologiczna, journal, history

Streszczenie

W roku 1964 grupa lekarzy stomatologów i techników dentystycznych rozpoczęła prace organizacyjne związane z wydawaniem pisma poświęconego protetyce stomatologicznej. Patronem i sponsorem pisma w pierwszych latach istnienia został ówczesny Związek Zawodowy Pracowników Służby Zdrowia a wydawcą Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich.

Pismo, któremu nadano nową nazwę „Protetyka Stomatologiczna” było początkowo pismem ciągłym, nie periodycznym. Na pierwszym posiedzeniu Kolegium Redakcyjnego, które odbyło się w maju 1965 roku obowiązki redaktora naczelnego powierzono prof. Janinie Galasińskiej-Landsbergerowej, zastępcy redaktora dr Eugeniuszowi Spiechowiczowi, sekretarza dr Symcha Wajsowi. Ustalono również, że pismo będzie dwumiesięcznikiem, organem Związku Zawodowego Służby Zdrowia, zaś na jego łamach będą się ukazywać prace poświęcone protetyce stomatologicznej i dziedzinom pokrewnym.

Pierwszy tom „Protetyki Stomatologicznej” ukazał się w październiku 1965 roku. Było to wówczas pierwsze w Europie czasopismo specjalistyczne poświęcone protetyce stomatologicznej. Nakład pisma wahała się od 1200 do 1400 egzemplarzy. W roku 1969 pismo stało się periody-

Summary

In the year 1964, a group of dentists and dental technicians decided about publishing a journal devoted to issues concerning dental prosthetics and began to lay the foundations for the implementation of this valuable initiative. At the beginning, the Trade Union of Health Service Workers took the journal, named Protetyka Stomatologiczna, under its wing and the National Medical Publishing House (PZWL) became the publisher of the journal.

At the first editorial meeting organised in May 1965, Professor Janina Galasińska-Landsbergowa was appointed Editor-in-Chief, Dr Eugeniusz Spiechowicz – Deputy Editor and Dr Symcha Wajs – Secretary of the Editorial Board. The decision was also taken that the journal will be published as an official bimonthly organ of the Trade Union of Health Service Workers and that its pages will contain original and review contributions, case reports and communications on dental prosthetics and related fields.

The Protetyka Stomatologiczna was the first professional journal devoted to dental prosthetics published in Europe. Its first volume appeared in October 1965. At that time, the edition of the journal ranged between 1200 and 1400 copies. In 1969, the journal became a periodic publication

This copy is for personal use only - distribution prohibited.

kiem PZWL i zaczęło się ukazywać w zmienionej szacie graficznej.

W kształtowaniu i rozwoju pisma należy podkreślić ogromny udział Sekcji Protetyki Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego. Od stycznia 1975 roku „Protetyka Stomatologiczna" stała się pismem limitowanym w ilości 2 tysięcy egzemplarzy, 6 numerów w roku.

Od roku 1965 do 1981 „Protetyka Stomatologiczna" była organem Związku Zawodowego Pracowników Służby Zdrowia. Przez okres 1981-1985 pismo nie posiadało swojego patrona. Po tym okresie zostało organem Sekcji Protetyki Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego i jest jednym z dwóch czasopism, których wyłącznym wydawcą jest Zarząd Główny PTS.

Od roku 1994 pismo wychodzi w nowej szacie graficznej na papierze dobrej jakości, umożliwiającym drukowanie również kolorowych rycin.

W okresie pięćdziesięciu lat opublikowano w Protetyce Stomatologicznej 2918 prac. Miały one niewątpliwy wpływ na podniesienie poziomu naszej specjalności w Polsce, jak również ułatwiły wielu stomatologom zdobycie specjalizacji w dziedzinie protetyki stomatologicznej.

Od roku 1983 do chwili obecnej Redakcja pracuje w następującym składzie: prof. E. Spiechowicz, prof. E. Mierzwińska-Nastalska i dr E. Cichocka. Zdaniem recenzentów oceniających działalność pisma „Protetyka Stomatologiczna" przyczyniła się w znacznym stopniu do podniesienia poziomu reprezentowanej specjalności oraz odegrała istotną rolę w rozwoju kadry naukowej.

Referat uzupełniają liczne dane faktograficzne.

of PZWL with a changed graphic layout.

It should be stressed that the Prosthetic Section of the Polish Dental Association has enormously contributed to the development and shape of the journal. Since 1975, the Protetyka Stomatologiczna has been published as a bimonthly with the edition limited to two thousand copies.

In the years 1965–1981, the Protetyka Stomatologiczna was, as already mentioned, an official organ of the Trade Union of Health Service Workers. From 1981 to 1985, the journal had no patronage and in 1986 it became an official organ of the Polish Dental Association Prosthetic Section and is now one of two journals published by the Management Board of the Polish Dental Association.

Over fifty years 2918 papers have been published in the Protetyka Stomatologiczna. Undoubtedly they have contributed to the advancement of prosthodontics in Poland and helped many dentists to complete their specialization in dental prosthetics.

Since 1983 the editorial body has been operating in the same composition: Prof. E. Spiechowicz, Prof. E. Mierzwińska-Nastalska and Dr E. Cichocka, and since 1994 the journal has been published in a modified layout, and the good quality of paper facilitates the printing of colour figures.

It is the judgement of the reviewers who evaluate the standard of the journal that the Protetyka Stomatologiczna has greatly contributed to the advancement of the field of the dental profession it represents, playing at the same time an essential role in the development of the body of researches.

This paper also presents other numerous facts from the history of the Protetyka Stomatologiczna.

W początkach lat sześćdziesiątych dwudziestego wieku poziom naukowy i zawodowy protetyki stomatologicznej w Polsce kształtował się znacznie poniżej poziomu krajów rozwiniętych. Stosowane metody leczenia i posiadane wyposażenie było zbliżone do końca wieku dziewiętnastego, a nie drugiej połowy wieku dwudziestego. Brak było kontaktów z ośrodkami naukowymi w krajach o wyższym rozwoju technologicznym, jak również nowoczesnych podręczników i czasopism. Pracownicy naukowi naszych katedr i zakładów protetyki

stomatologicznej mieli bardzo ograniczone możliwości publikowania wyników swoich badań, co było niezbędne dla ich dalszego rozwoju w uprawianej dziedzinie wiedzy. Mieli również ograniczone możliwości korzystania z publikacji zagranicznych, informujących o postępie w protetyce stomatologicznej klinicznej i laboratoryjnej. Z inicjatywy profesor *Janiny Galasińskiej-Landbergerowej* w roku 1964 zebrało się grono lekarzy i techników dentystycznych w składzie *Janina Galasińska-Landsbergerowa, Eugeniusz Spiechowicz, Symcha Wajs, Lucjan Sonnenberg, Henryk Jędrzejczak* i *Zygmunt Werner,* którzy uznali, że poprawę poziomu polskiej protetyki stomatologicznej można będzie osiągnąć przez wydawanie pisma poświęconego tej dziedzinie wiedzy.

Powyższy Zespół zwany umownie grupą inicjatywną, po kilkumiesięcznej pracy logistycznej zaprosił do udziału w Kolegium Redakcyjnym wszystkich kierowników Katedr i Zakładów Protetyki Stomatologicznej w Polsce, z których tylko jeden odmówił współpracy oraz grono lekarzy praktyków i techników dentystycznych. Pierwsze posiedzenie Kolegium odbyło się w maju 1965 r. w siedzibie Zarządu Głównego Związku Zawodowego Pracowników Służby Zdrowia, który objął patronat nad naszym pismem oraz przez wiele lat udzielał wydatnej pomocy finansowej i logistycznej. Uzyskanie wsparcia związkowego było możliwe dzięki ogromnemu zaangażowaniu kolegi *Henryka Jędrzejczaka* – technika dentystycznego, ówczesnego działacza związkowego.

Członkami Kolegium zostali: doc. *Ryszard Cichowski*, prof. dr *Janina Galasińska-Landsbergerowa*, dr *Irena Jankowska*, techn. dent. *Henryk Jędrzejczak*, doc. *Tadeusz Jędrzejewski*, lek. dent. *Marian Kafliński*, doc. *Edmund Korthals*, prof. dr *Aleksander Kulikowski*, lek. dent. *Zofia Łętowska*, doc. *Ludwik Sippel*, lek. dent. *Lucjan Sonnenberg*, dr *Eugeniusz Spiechowicz*, dr *Symcha Wajs*, lek. med. *Romuald Tracz*, doc. *Noemi Wigdorowicz-Makowerowa*. Czynności redaktora zlecono prof. *J. Galasińskiej-Landsbergerowej*, zastępcy redaktora dr *E. Spiechowiczowi*, sekretarza dr *S. Wajsowi*. Powołanie formalne na te stanowiska nastąpiło dopiero w roku 1969.

Na pierwszym posiedzeniu omówiono plan działania Kolegium Redakcyjnego odnośnie redagowania i wydawania czasopisma. Postanowiono, że pismo ukazywać się będzie jako dwumiesięcznik pt. „Protetyka Stomatologiczna” organ ZZ PSZ. Bardzo ożywiona i długotrwała dyskusja dotyczyła głównie charakteru pisma. Czy ma być ono bardziej naukowe, czy bardziej zawodowe. Na zakończenie osiągnięto kompromis i zdecydowano, że w piśmie będą omawiane następujące tematy:

1. Artykuły naukowe z protetyki stomatologicznej: prace badawcze, doświadczalne i obserwacyjne o tematyce klinicznej i laboratoryjnej, z uwzględnieniem problemów materiałoznawstwa.
2. Krótkie doniesienia i przyczynki z zakresu wymienionych dziedzin.
3. Artykuły na temat higieny i bezpieczeństwa pracy, usprawnień w zakresie kliniki i laboratorium.
4. Spostrzeżenia i uwagi konsultanta krajowego oraz inspektorów wojewódzkich, dotyczące pracy w zakresie protetyki w lecznictwie otwartym.
5. Systematyczne sprawozdania z zebrań naukowych ośrodków akademickich i kół wojewódzkich dla utrzymania kontaktu z terenem.
6. Dział streszczeń z literatury protetycznej zagranicznej, celem stałego informowania czytelników o aktualnym stanie wiedzy, nowościach w zakresie metod pracy, tworzywach, aparaturze itp.
7. Dział pytań i odpowiedzi z zakresu problemów protetyki klinicznej, laboratoryjnej i materiałoznawstwa.

This copy is for personal use only - distribution prohibited.

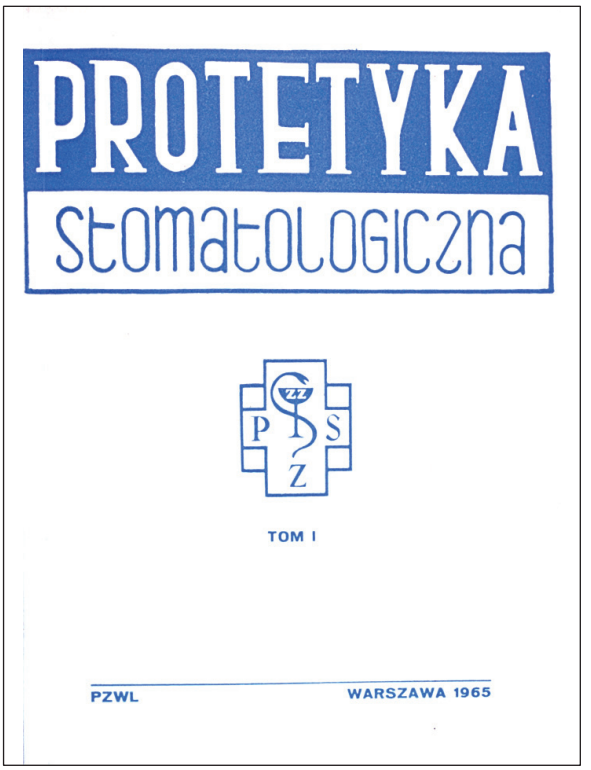

Ryc. 1. Strona tytułowa pierwszego numeru pisma „Protetyka Stomatologiczna”.

Pierwszy tom „Protetyki Stomatologicznej” oddany do składania w czerwcu, ukazał się w październiku 1965 roku. Było to pierwsze w Europie czasopismo specjalistyczne poświęcone protetyce stomatologicznej (ryc. 1).

Bardzo ważnym elementem edukacyjnym był dział streszczeń z literatury zagranicznej, który umożliwia zarówno pracownikom naukowym i lekarzom praktykom bieżące zapoznanie się z osiągnięciami światowej protetyki stomatologicznej. Dział ten był systematycznie rozwijany i jest obecny do dnia dzisiejszego.

Należy w tym miejscu z pełną czcią i uznaniem przedstawić sylwetkę profesor *Janiny Galasińskiej-Landsbergerowej*, Pierwszego Redaktora Naczelnego Protetyki Stomatologicznej, która była motorem intelektualnym i organizacyjnym wspomaganym intensywnie przez wymieniony wcześniej Zespół Inicjatywny.

Janina Teodora Galasińska-Landsbergerowa urodziła się w 9 marca 1903 roku w Warszawie. Po ukończeniu szkoły średniej w wieku 17 lat rozpoczęła studia w Państwowym Instytucie Dentystycznym w Warszawie, które ukończyła w roku1924 jako jedna z pierwszych absolwentek. Bezpośrednio po studiach rozpoczęła pracę w Zakładzie Protetyki Dentystycznej, kierowanej przez dr med. *Leopolda Brennejsena*, gdzie pracowała do wybuchu wojny. W tym okresie pracy szkoliła się w Klinice Chirurgii Stomatologicznej macierzystej uczelni oraz w latach 1928/29 w Rostoku w Niemczech, uzyskując kolejno funkcje asystenta, starszego asystenta i adiunkta. Równocześnie pracowała jako lekarz protetyk w ówczesnej ubezpieczalni społecznej.

W okresie okupacji niemieckiej pracowała w Klinice Protetyki Stomatologicznej, oficjalnie placówce wyłącznie usługowej, w której było równocześnie prowadzone tajne nauczanie studentów stomatologii. W czasie wojny straciła męża i cały dorobek materialny. Po Powstaniu Warszawskim (rok 1944) została wypędzona z Warszawy i zamieszkała w Piotrkowie Trybunalskim, gdzie pracowała w gabinecie dentystycznym.

Po wojnie przeniosła się do Łodzi, gdzie zatrudniła się w Uniwersytecie Łódzkim organizując Zakład i Klinikę Protetyki Dentystycznej, których została kierownikiem. Na tym stanowisku przez następne lata ujawniła swoje wielkie zdolności organizacyjne i dydaktyczne, jak również ogromne zaangażowanie we wszystkim co czyniła. W roku 1947 uzyskała stopień dr med. dent., w roku 1948 stopień docenta, rok później tytuł profesora nadzwyczajnego, zaś w roku 1958 tytuł profesora zwyczajnego. W roku 1949 przebywała na rocznym stypendium w Stanach Zjednoczonych, gdzie szkoliła się w klinikach protetyki stomatologicznej w Chicago i Nowym Jorku. Okres wojny i okupacji spowodował ogromne straty osobowe w kadrze polskich stomatologów. Profesor

This copy is for personal use only - distribution prohibited.

Galasińska-Landsbergerowa, świadoma tego faktu, włożyła wiele wysiłku i pracy w szkolenie przed- i podyplomowe, jak również w promowanie kadry naukowej, będąc promotorem wielu doktoratów i opiekunem habilitacji, a także recenzentem takich prac. Tylko w okresie pracy w Katedrze Protetyki Stomatologicznej w Warszawie była promotorem 15 przewodów doktorskich i opiekunem czterech habilitacji. Jej wychowankowie byli kierownikami wielu zakładów i katedr w Polsce.

W roku 1958 wróciła do Warszawy obejmując stanowisko kierownika Katedry Protetyki Stomatologicznej, gdzie pracowała do roku 1973, w którym przeszła na zasłużona emeryturę. W ramach swej działalności naukowej napisała skrypt pt. „Protetyka – część kliniczna i część laboratoryjna” wydanie I-II, podręczniki „Protetyka Stomatologiczna” (sześć wydań), „Protezy ruchome częściowe” (praca zespołowa), rozdział w podręczniku pod redakcją prof. *J. Krzywickiego* – „Stomatologia wieku dziecięcego” oraz około 200 innych publikacji.

W obu uczelniach piastowała znaczące funkcje i godności, a mianowicie w latach: 1950-1952 była kierownikiem Oddziału Stomatologii Akademii Medycznej w Łodzi, 1954-1973 organizowała kursy szkolenia podyplomowego w ramach CMKP w Łodzi i Warszawie. W latach 1965-1975 pełniła funkcje przewodniczącego zespołu organizacyjnego i naczelnego redaktora czasopisma „Protetyka Stomatologiczna”, 1966-1969 była kierownikiem Oddziału Stomatologii, 1970-1973 była twórcą i dyrektorem Instytutu Stomatologii Akademii Medycznej w Warszawie opartego na tradycjach Państwowego Instytutu Dentystycznego.

Profesor *Janina Galasińska-Landsbergerowa* została odznaczona Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, Medalami Zasłużonego Nauczyciela i Czterdziestolecia PRL, Honorową Odznaką Miasta Łodzi, Złotą Odznaką Związku Zawodowego Pracowników Służby Zdrowia i Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego oraz została wyróżniona Nagrodą Naukową I stopnia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej.

W zakończeniu swego życiorysu, pochodzącego z roku 1988, napisała „Oceniając moje życie z perspektywy minionych lat, uważam, iż było ono trudne i żmudne – na miarę istniejących okoliczności. Ale dane mi było pracować i uczyć się pod kierunkiem wybitnych fachowców, wspaniałych ludzi. Władze wielokrotnie zaszczyciły mnie swym uznaniem. Cieszyłam się zaufaniem powierzonych mi zespołów i pacjentów. Doznałam wiele życzliwości ludzkiej”.

Zmarła bezpotomnie i została pochowana 21 lipca 1998 roku w grobie swojego ojca na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie (kwatera 290-3-29). W setną rocznicę urodzin środowisko lekarskie z całego kraju ufundowało pomnik cmentarny na Jej ziemnym grobie z napisem „Nestorowi Polskiej Protetyki Stomatologicznej – wdzięczni uczniowie”.

W pamięci Jej wychowanków prof. *J. Galasińska-Landsbergerowa* pozostanie na zawsze jako wzór Nauczyciela Akademickiego, Kierownika i Wychowawcy będącego przykładem do naśladowania (ryc. 2).

Przez pierwsze 4 lata, tj. do końca 1968 roku, pismo wydawane było z podtytułem:

Ryc. 2. Prof. dr hab. n. med. Janina Galasińska-Landsbergerowa.

This copy is for personal use only - distribution prohibited.

„Materiały i prace naukowe poświęcone protetyce stomatologicznej, klinicznej i laboratoryjnej". Okres ten był dla ścisłego komitetu redakcyjnego bardzo trudny. Pismo było na tzw. „rozrachunku własnym", wydawane w Redakcji V PZWL, tj. w „Redakcji książkowej", a nie w „Redakcji czasopism". „Protetyka Stomatologiczna" nie była w tym okresie periodykiem PZWL. Była czasopismem ciągłym, nie periodycznym. Poszczególne zeszyty były oznaczane jako tomy. Mimo trudnych warunków startu, dzięki życzliwemu zrozumieniu i poparciu finansowemu ZG ZZPSZ, szczerej pomocy ze strony PZWL oraz dużego wkładu pracy członków Kolegium możliwe było w owym okresie rytmiczne wydawanie czasopisma. Nakład wynosił wówczas od 1200 do 1400 egzemplarzy.

Rok 1969 stał się przełomowym momentem w rozwoju pisma – w tym bowiem roku stało się ono periodykiem PZWL. Numer pierwszy ukazał się w zmienionej szacie i bez wyżej wspomnianego podtytułu. Osiemnastoosobowe Kolegium Redakcyjne reprezentowane przez ośrodki akademickie Protetyki Stomatologicznej w Polsce i terenową służbę zdrowia wyłoniło ścisłe 6 osobowe Kolegium Redakcyjne w składzie: *J. Galasińska-Landsbergerowa, H. Jędrzejczak, E. Spiechowicz, L. Sonnenberg, S. Wajs, Z. Werner*, na naczelnego redaktora powołując *J. Galasińską-Lansbergerową*, zastępcę redaktora *E. Spiechowicza* i sekretarza redakcji *S. Wajsa*.

Nie do przecenienia są ogromne zasługi i wielki wkład pracy dr n. med. *Symchy Wajsa* dla rozwoju naszego czasopisma. Dr *Wajs* był jednym ze współzałożycieli pisma „Protetyka Stomatologiczna", w którym pracował przez wiele lat, najpierw jako sekretarz a następnie zastępca naczelnego redaktora.

W kształtowaniu i rozwoju pisma podkreślić należy udział Sekcji Protetyki Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego. Odegrała ona czynną i owocną rolę w „powoływaniu" zagadnień dla ich wspólnego opracowania i przedstawienia na Ogólnopolskich Zebraniach Międzyklinicznych, jakie dwukrotnie w ciągu roku (1965-1975) odbywały się kolejno w ośrodkach akademickich. Członkowie sekcji byli pierwszymi prenumeratorami i kolporterami pisma, którego powstanie uważali za swoje osiągnięcie i któremu pomogli przetrwać najtrudniejszy okres.

Obecny na uroczystym posiedzeniu z okazji 10 lecia Protetyki Stomatologicznej Członek Kolegium prof. *Reinhard Marxkors* z Münster (Niemcy) mówił co następuje: „Dzisiejsze doroczne zebranie Kolegium Redakcyjnego związane jest ze szczególnie uroczystym wydarzeniem, jakim jest 10 rocznica powstania „Protetyki Stomatologicznej". Z tej okazji składam jak najserdeczniejsze życzenia. Uroczystość 10-lecia to sposobność dla wyrażania słów uznania inicjatorom pisma, którzy z odwagą, pełni śmiałych pomysłów, stworzyli to dumne dzieło. Są to: prof. dr *J. Galasińska-Landsbergerowa*, prof. dr hab. *E. Spiechowicz*, dr *Wajs*, *Jędrzejczak* i inni. Swoją pracą i podjętym ryzykiem przyczynili się oni do wzbogacenia wiedzy stomatologicznej, zwiększyli możliwości dokształcania się lekarzy, a w efekcie zasłużyli sobie na wielką wdzięczność chorych. Podziękowanie należy się również wszystkim tym, którzy jako członkowie Kolegium Redakcyjnego oraz jako autorzy prac stworzyli oblicze tego czasopisma. Ja osobiście dumny jestem z tego, że jako obcokrajowiec zostałem Członkiem Kolegium. Dołożę wszystkich starań dla dobra „Protetyki Stomatologicznej" i życzę temu czasopismu dalszego twórczego rozwoju".

W dniu 1 czerwca 1975 roku nowym redaktorem naczelnym został prof. dr hab. n. med. *Eugeniusz Spiechowicz*, zastępcą redaktora dr n. med. *Symcha Wajs*, zaś sekretarzem redakcji lek. stom. *Ewa Cichocka*. Z końcem 1982 roku dr *Wajs* przeszedł na emeryturę i przez kilka

This copy is for personal use only - distribution prohibited.

Ryc. 3. Prof. dr hab. n. med. Eugeniusz Spiechowicz.

Ryc. 4. Prof. dr hab. n. med. Elżbieta Mierzwińska-Nastalska.

Ryc. 5. Dr n. med. Ewa Cichocka-Piekacz

miesięcy redakcja pracowała w składzie dwuosobowym. Był to bardzo trudny okres, w którym z braku papieru, żeby nie utracić ciągłości wydawania łączono numery np. Nr 1-3 1982 r. Od numeru drugiego 1983, skład redakcji przedstawiał się następująco: Redaktor Naczelny prof. *Eugeniusz Spiechowicz*, Zastępca Redaktora dr *Ewa Cichocka* i Sekretarz Redakcji lek. dent. *Elżbieta Mierzwińska* (ryc. 3, 4, 5).

Od roku 1965, tj. od dnia powstania do roku 1981 „Protetyka Stomatologiczna” była Organem Zarządu Głównego Związku Zawodowego Pracowników Służby Zdrowia. Przez okres 1981-85 pismo nie posiadało swojego patrona, ale czyniono starania uwieńczone powodzeniem, aby „Protetyka Stomatologiczna” stała się organem Sekcji Protetyki Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego co nastąpiło w roku 1985. Należy jednak w tym miejscu podkreślić, że pomimo braku formalnych więzów, Zarząd Główny PTS zawsze otaczał pismo swoją opieką, udzielając mu niezbędnej pomocy, a Redaktor „Protetyki Stomatologicznej” był zapraszany na wszystkie posiedzenia Prezydium i Plenum Zarządu Głównego PTS. Ten pożyteczny zwyczaj trwał przez kilkadziesiąt lat. Redakcja „Protetyki Stomatologicznej” była zawsze zainteresowana pracą Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego i okazywała mu istotną pomoc. W posiedzeniach Zarządu Głównego oraz Komisji Nagród PTS udział redaktorów oraz sekretarzy tego Pisma był bardzo aktywny i znaczący.

Na uroczystym posiedzeniu Kolegium Redakcyjnego z okazji 20 lecia Protetyki Stomatologicznej (ryc. 6), na którym omawiano bieżące problemy pisma i plany na przyszłość, profesor *Janina Galasińska-Landsbergerowa* fizycznie uczestniczyła po raz ostatni. W roku 1995 z okazji jubileuszu 30-lecia redaktor naczelny pisał co następuje:

”Spoglądając wstecz i podsumowując trzydziestoletni okres działalności naszego pisma, można chyba stwierdzić, że był to czas wytężonej pracy, zaangażowania i dużej bezinteresownej, ofiarnej działalności na rzecz ogółu. I była też pasja, wydawnicza, redaktorska, naukowa członków całego Dużego Kolegium, którzy w różnym stopniu w zależności od możliwości przyczyniali się do trwania i rozwoju Protetyki Stomatologicznej, która dziś

This copy is for personal use only - distribution prohibited.

Ryc. 6. Uroczyste posiedzenie Kolegium Redakcyjnego z okazji 20-lecia „Protetyki Stomatologicznej".

zarówno treścią jak i szatą graficzną nie ustępuje renomowanym i szeroko znanym czasopismom zagranicznym. O poziomie merytorycznym wspominałem już z okazji srebrnego jubileuszu. Dzisiaj z dumą można powiedzieć o poziomie edytorskim i graficznym. Okres 1990-1995 był czasem nadziei i nowych perspektyw, ale równocześnie okresem zagrożenia i trudności, mogących doprowadzić do zagłady naszego czasopisma. Było to w 1990 roku, kiedy na zebraniu w Klubie Lekarza, na które zaproszono przewodniczących towarzystw lekarskich i redaktorów pism specjalistycznych, powiadomiono nas o cofnięciu dotacji dla czasopism naukowych. Na tym zebraniu razem z prof. *W. Józefowiczem* reprezentowaliśmy Zarząd Główny PTS i nasze dwa czasopisma. Dzięki mądrej i odważnej decyzji Prezesa o przejęciu wydawania czasopism przez Zarząd Główny PTS uratowana została ich egzystencja i zachowana ciągłość wydawnicza.

Druga trafna i mądra decyzja podjęta przez kolejny Zarząd i jego Prezesa prof. *J. Piekarczyka* dotyczyła dostarczania Czasopisma Stomatologicznego lub Protetyki Stomatologicznej w ramach opłaty członkowskiej PTS oraz wydawania ich w nowej szacie graficznej. W pierwszym numerze odnowionej Protetyki Stomatologicznej w styczniu 1994 roku Prezes PTS, przewodniczący Komisji Naukowej i Wydawnictw oraz redaktor naczelny Protetyki Stomatologicznej pisali co następuje „Pragniemy, aby czasopismo Protetyka Stomatologiczna docierało do wszystkich stomatologów i techników dentystycznych, którzy zajmują się lub interesują protetyką stomatologiczną. Czy to się nam jednak powiedzie zależeć będzie wyłącznie od Państwa pomocy, liczby członków opłacających składki i zamawiających Protetykę Stomatologiczną, liczby prenumeratorów oraz liczby napływających artykułów naukowych i szkoleniowych na odpowiednio wysokim poziomie. Generalną bowiem zasadą działalności i wydawania Protetyki Stomatologicznej będzie samofinansowanie".

W roku 1995 profesor *Janina Galasińska-Landsbergerowa* nie mogąc ze względów zdrowotnych wziąć osobiście udziału w sesji poświęconej 30-leciu „Protetyki Stomatologicznej" (ryc. 7), przysłała bardzo piękny list, którego fragment jest niżej zacytowany:

This copy is for personal use only - distribution prohibited.

Ryc. 7. Posiedzenie Kolegium Redakcyjnego z okazji 30-lecia pisma „Protetyka Stomatologiczna”.

„Protetyka Stomatologiczna” powstała i istnieje nadal jako jedyne specjalistyczne pismo w polskiej stomatologii. Aktualnie posiada znakomitą bazę i wydawcę – Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego. Posiada doświadczoną kadrę Komitetu Wydawniczego. Ma zapewniony stały dopływ „tworzywa edytorskiego”. Chlubi się wydaniem licznych, ważnych publikacji. Cechuje ją wzorowe techniczne opracowanie materiału, nienaganna korekta. Nowoczesna szata zewnętrzna, barwne reklamy dodają atrakcyjności.

W minionym okresie na każdym szczeblu zatrudnienia panowała w zespole redakcyjnym koleżeńskość i życzliwość. Na podstawie obserwacji nieprzerwanej, systematycznej pracy pisma pozwalam sobie zgłosić spostrzeżenie ostateczne: „Protetyka” spełniła zamierzenia organizatorów i ich kontynuatorów. Posiada niezaprzeczalne zasługi na polu upowszechniania wiedzy – dla dobra ogółu protetyków i polskiej protetyki. Dziś, w uroczystym dniu Jubileuszu, składam Panu Profesorowi *Eugeniuszowi Spiechowiczowi* Redaktorowi i Zespołowi Pracowników serdeczne gratulacje z powodu pomyślnego rozwoju i osiągnięć placówki. Życzę dalszej pomyślnej pracy i wzrastających sukcesów. Wszystkich, z którymi dane mi było spotkać się „pod sztandarami Protetyki”, wspominam, pozdrawiam i wszelkiej pomyślności życzę. Jeśli wolno mi zakończyć ten elaborat wyznaniem osobistym, powiem, iż „Protetyka” była gorącą, niezrównaną przygodą mego życia”.

Proszę pamiętać, że pisała to Pani w wieku 92 lat, charakteryzująca się zawsze jasnością umysłu i niebywałym potencjałem intelektualnym (ryc. 8).

W ciągu 50 lat swojego istnienia czasopismo „Protetyka Stomatologiczna” przeszło długą i niełatwą drogę. Było wiele sukcesów ale i zagrożeń, o których wspomniano wcześniej. Przez pierwsze cztery lata było pismem ciągle nie periodycznym. Obecnie jest periodykiem, wydawanym terminowo co dwa miesiące, o ustalonej renomie i wysokiej punktacji KBN i Index Copernicus. Jest indeksowane przez Index Copernicus, Chemical Abstracts (CAS), DOAJ (Directory of Open Access Journal), PBL (Polska Bibliografia Lekarska).

W kształtowaniu sylwetki i poziomu czasopisma uczestniczą wszyscy kierownicy Katedr

This copy is for personal use only - distribution prohibited.

Ryc. 8. Uroczysta Sesja z okazji 40-lecia pisma „Protetyka Stomatologiczna".

i Zakładów Protetyki Stomatologicznej w Polsce oraz samodzielni pracownicy naukowi tych placówek. Protetyka Stomatologiczna umożliwiła im, przez publikacje ich prac, zdobywanie stopni naukowych doktorów i doktorów habilitowanych nauk medycznych. Poprzez dostarczenie informacji praktycznych z zakresu protetyki klinicznej i laboratoryjnej ułatwiła podnoszenie poziomu zawodowego i zdobywanie specjalizacji wielu lekarzom stomatologom.

Osiągnięcie celów, które chcieli uzyskać założyciele pism nie byłoby możliwe bez ogromnego zaangażowania autorów publikacji i recenzentów, którzy bezinteresownie oceniali obiektywnie i merytorycznie przesłane im prace. Na wielkie uznanie zasługuje wspaniała atmosfera i współpraca jaka panowała przez wszystkie minione lata wśród Zespołu Redakcyjnego. Załączona tabela ilustruje wkład pracy poszczególnych Katedr i Zakładów Protetyki Stomatologicznej w naszym kraju. Nie bez znaczenia jest wkład innych placówek zainteresowanych współpracą z naszą specjalnością, jak również publikacje kolegów z zagranicy.

Tabela I. Liczba prac opublikowanych w czasopiśmie „Protetyka Stomatologiczna" w ciągu 50 lat istnienia pisma

Miasto / inne	Liczba opublikowanych prac
Warszawa	695
Łódź	346
Wrocław	229
Zabrze/Bytom	202
Poznań	160
Kraków	139
Gdańsk	132
Szczecin	135
Lublin	103
Białystok	98
Z innych ośrodków	502
Z zagranicy	98
Łącznie	2.918

Na zakończenie można odpowiedzialnie stwierdzić, że członkowie Zespołu Inicjatywnego osiągnęli cele jakie sobie postawili przed pięćdziesięcioma laty.

Zaakceptowano do druku: 10.06.2015 r.

Adres autorów: 02-006 Warszawa, ul. Nowogrodzka 59, paw. XI a.

© Zarząd Główny PTS 2015.

This copy is for personal use only - distribution prohibited.